

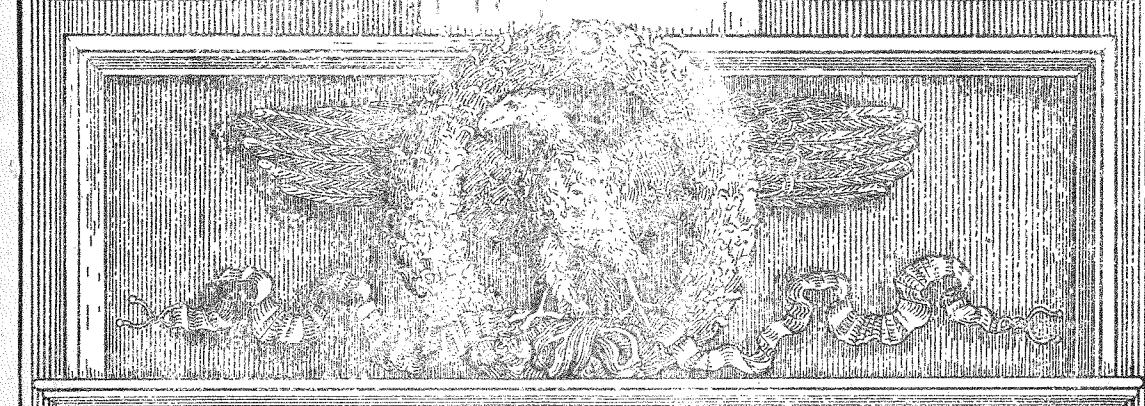
ALMA ROMA



QVIDQVID NON
POSSIDET ARMIS
RELLIGIONE
TENET

Per.
Lat
011

C.DEL VECCHIO.



SINGULIS MENSIBUS EDITUR TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.



Nuperrime prodiit

JOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteras nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venumdantur eiusdem auctoris Mile-siae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

Fridianus - Francisculi prandium.

Singulae pretio italic. libell. 2.

Supersunt quoque, recens forte reperta, nonnulla exemplaria operis, cui titulus:

PARVUM ANTIBARBARUM

Ven. lib. 8.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **ALMAE ROMAE** collectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXII, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 450 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 900, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis an. MCMXXXII est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; *ante sol-vendum rectoque tramite mittendum* ad JOSEPHUM FORNARI doctorem, *Romam, 12, Via del Governo Vecchio, 96*.

PIO PAPAE XI

XI ANNUM PONTIFICATUS EXPLENTI

*Quae Babylon quondam, quae Memphis regna superbae
Vastis in Aurorae plagis,*

*Orbe tremente fero sunt impete condere visae!
Quid? igne vix refulserat*

*Axis, et infringens ruerat iam fulminis ictus!
Quot vero gentes postea*

*Magnus Alexander rapidis sibi subdidit armis,
Cui totus orbis non satis*

*Esse videbatur! Tandem, duce Caesare, Roma,
Qua maius unquam cernere*

*Nil almus potuit sol, quod sibi nomen adauxit
Mundo triumphato potens!*

*Sanguine at ista modo, funesta et caede parata,
Mavortis execrata ope,*

*Non opulenta diu, non aevo invicta steterunt,
Sed mole lapsa sunt sua.*

*At, Pie, sceptra tibi minime terrena gerenti,
Sed caelitus palam data,*

*Is timor esse nequit. Tu non in corpora puta,
In abdita imo cordium*

*Imperia exerces, parvo nec in orbe potestas,
Ut vulgo, cogitur tua.*

*Tu caeli claves volvis pariterque revolvis,
Ipsasque Manium fores*

*Saepius attingens, potis es reserare piandis.
Non, ergo, falso principes*

*Exsuperas omnes triplici diademate cinctus,
Et publicis conventibus*

*Non ostro indigne, byssō vestiris et auro.
Virtutibus tamen tuis*

*Spectandus magis. His, tanta ditione potitus,
Quam gentibus mirabilis*

*Omnibus exoreris! quanta gravitate decorus!
His, quam potentiam Crucis*

*Et Christi nomen, non vi munitus et armis,
Felix in orbem provehis!*

*Nam, pius ac mitis, bonitate insignis et omni,
Amore quosque amplecteris.*

*At, simul et fortis, leo fis invictus et acer
Cum iura vindicas Dei.*

*Quae gravis aerumna, immanis qui luctus in orbe
Cui mox levamen non feras?*

*Providus hinc Pater, innumeris de pectore curis
In prolis aestuas bonum;*

*Hinc vigil et Pastor, secura ad pabula ducens,
Pericla praecavens gregi;*

*Errandique expers, omnes praecepta salutis
Magister inclytus doces.*

*At pacem in primis, pacem contendis et urges
Qua civitates indigent.*

*Nemo neget, Pie; Tu, bonus, es mala tempora nactus
Ut munus impleas tuum!*

*Post etenim belli rabiem quo sanguine tota
Europa adhuc perfunditur,*

*Quoque, simul, rerum tam foeda incessit egestas
Ut ferre vix ullus queat,*

*Nunc iterum populi bellum meditantur et arma
Torvoque spectant lumine,*

*Vindictae studio vel suspicione macentes,
Dolosque nentes invicem.*

*At, Pie, Tu iusti iustus pensator et aequi,
Favore neutros prosequens,*

*Optima quosque mones; prudensque quieta suadens
Vota obsecundas gentium.*

*Ast illud tibi praecipue tribuetur honori,
Nomenque tradet posteris*

*Foedera quod gemina Italiae cum Principe nuper
Componere est Tibi datum.*

*Nam, si dira prius rapuit discordia mentes,
Utrimeque damna comparans,*

*Iam, virtute tua, cuncta, en conversa novantur,
Secundiore et alite*

*Libera relligio varios vocat undique coetus
Fidelium, ac probe instruit*

*Exercetque sacris ut sacra ad proelia ducat,
Mystis iuvanem additum*

*Quo Italiae cives clari probitate parentur
Caeloque digna pectora.*

« O, euge, euge Tibi » certe cantabitur olim,
« Prudentiae laus sit tuae

« Patria namque Deo sic tandem est reddita nostra,
« Itemque patriae Deus »!

Mantuae, nonis Febr. anni MCMXXXIII.

A. TRAZZI.

IN "INTELLECTUALES" QUI DICUNTUR

Intellectuales profecto barbaricum verbum est; sed nullum aliud invenimus par gallico illi *les intellectuels*, et quod idem valeret. Barbaricum dixi verbum; nam, quem ad homines referri nullo modo possit — (sunt enim propria et usitata vocabula, ut *intelligentes, perspicaces, aliaque multa*) — eos, quos significari et declarari volumus, minime demonstrat. Nemo mediocriter doctus dubitat, quin «imponenda nova novis rebus nomina¹ sint; sed hoc in genere certae sunt regulae,

Et nova factaque nuper habebunt verba fidem, si Graeco fonte cadant parce detorta,

ut est apud Horatium.² Quare si continet nova verba proferre sine necessitate et nulla grammaticae et communis usus ratione adhibita, confitendum est non solum animos eorum, qui illa parunt, sed magis eorum qui temere et non sine ardore aliquo usu recipiunt, esse perturbatos. Olim magno in honore erant haec nomina: *parnassiani, symbolistae, decadentes*; nunc maxime pervulgatum est illud *intellectuales*, vel potius gallice: *les intellectuels*.

Atque haec quidem de rei nomine. De ipsa autem re difficile dictu est paucis verbis qui proprie *intellectuales* dicantur. Neque enim ita appellantur qui litteris operam dant, neque qui bonis artibus, neque qui philosophiae; nam his omnibus sunt propria et certa quasi nomina. Qui denique illi sunt? Quo facilius definiantur, dicendum est primum, quid commune inter sese habeant; deinde quo a ceteris mortalibus differant.

Intellectuales igitur ubique fere sunt: in Gallia, in Italia, in Germania, in Hel-

¹ Cic., *De Fin.*, III, 1, 3.

² Epist., II, 3, 52.

vetia, iidemque inter illos, qui aliquid studii et opera ad vitae societatem et cultum conferre se praedicant, uti philosophos, poëtas, artifices et ephemeredum scriptores, reperiuntur. Atque hoc commune inter se habent, quod a sua quisque recta via aliquantum deflexit, propterea que, quod vehementer arripere conatus est, nunquam est consequutus. Ii italicice optime *spostati* appellati sunt; gallice *déclassés*. Quare multos reperies, qui a vera digressi religione, nullis vinculis impeditis ullius certae sacrae legis, suo utuntur iudicio: multos invenies a rei publicae administratione deflexos, qui a publicis negotiis exclusi aut temporibus aut electorum voluntate, summa vi ingenium in ipsa ipsorumque gestores torquent. Quot autem sunt qui mala carmina fundentes, sibi tamen sumunt, ut praetereuntium digito monstrantur? Quot reperiuntur qui gloriam sibi comparant turpissimis scriptis, quae ad animos effeminandos plurimum valent? In illis omnibus nulla certa doctrina est, nulla vera eloquentia, nulla sana ars, sed potius nescio quid circulatoriae iactationis et petulantiae; nam iudicii sanitatem non habent, non habent speciem pulchritudinis eximiam quandam; venustatem, convenientiam partium et quae sunt his similia non bene sentiunt. Conscientur autem et praedicant se vehementer diligere virtutem, leges, homines; sed omnia ad sua referunt commoda. Huc adde, quod appellantur nomine quod ipsi assumpserunt. Quae omnia si perpenderas, nihil esse tam dissimile, quam *intellectuales* illi qui dicuntur, hominibus vere intelligentibus et doctis, qui aut de re publica, aut de religione, aut de litteris et bonis artibus mirifice meriti summo honore habentur, facile iudicabis. Illi sunt leves, impudentes, superbi; praedicari se volunt et nominari; contemnunt omnes qui in sua verba non iurant; iidem gloriae — si qua est gloria — iacturam ne mini-

mam quidem facere vellent, ne patria quidem postulante. Contra, homines qui intelligentes et docti proprie dici possunt, sua doctrina haud effraenati, minime gloriantur, fugiuntque superbiam et arrogantiem. In his prestantissimi philosophi, poëtae, physici, graves et severi homines in re publica exercitati, magnum studium multamque operam, nulla fere adhibita intermissione, in veri investigationem conferunt; atque tum incredibili quadam voluptate perfundi se sentiunt, quum aliquid pulcri, aliquid veri, in medium proferre possunt. Quod iis, qui seipso *intellectuales* appellant, nunquam vel raro contigit.

Ceterum id hominum genus, praeter nomen, haud novum est; nihil enim, — ut est in pervulgato illo proverbio, — nihil sub sole novi. Nam et sophistae, quibus Socrates sese acerrime opposuit, et Athenienses illi, in quos Demosthenes gravissimis verbis invehitur,¹ et qui — ne plures commemorem — saeculo XVIII labente in Gallia suis scriptis civium animos vehementer perturbantes omnia ad extremum verterunt, nonne cum illis qui barbarico nomine, ut supra diximus, *intellectuales* vocantur, sunt comparandi?

D. T.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA

De "concordantia seu concordia temporum."²

IV. — Infinitivi

10) *futurum simplex* usurpatur, si actio infinitivi, tempore posterior, consideratur ut *perdurans* relative ad actionem verbi antecedentis; v. g.:

Credo (nunc) te lecturum esse (postea)

¹ Cfr. Phil., I, 49.

² Cfr. fasc. sup.

(Actio legendi posterior est actioni credendi, sed relate ad hanc actionem erit perdurans).

Animadvertebat totum exercitum *peritum* (C. N., *Ep.*, 7).

Addit se prius *occisum iri* (Cic., *Att.*, II, 20).¹

20) *futurum exactum*, si ut *absoluta*; v. g.:

*Credo te lecturum fuisse.*²

¹ a) *Futurum simplex infinitivi passivi* constat ex infinitivo impersonati «iri» et supino. Itaque semper immutatum manet; v. g.: *Vaticinatus est madefactum iri* minus triginta diebus Graeciam sanguine (Cic., *De Div.*, I, 32).

b) Pro futuris infinitivi potest fieri circuitio per impersonale «fore ut» «futurum esse ut», cum eo tempore coniunctivi quod constructio postulat; videbitur prout actio verbi secundarii est diverse praesens, futura aut praeterita relative ad actionem verbi primariae. En schema:

Futurum simplex: *Credo, Credidi fore ut legas, legaris; Credebam, credideram fore ut legeres, legeris. — Credo, credidi fore ut legeris, lectus sis, fueris.*

Futurum exactum: *Credo, Credebam, Credideram fore ut legisses, lectus esses, fuisses.*

Hac circuitio praecipue tum adhibenda est, quum verbum utroque vel alterutro futuro infinitivi caret.; v. g.: *Video te velle in caelum migrare, et spero fore ut id contingat nobis* (Cic., *Tusc.*, I, 34). — Nunquam putavi *fore ut* supplex ad te *venirem* (Cic., *Att.*, XVI, 18). — *Puto fore ut* te poenituerit, quum reversus eris — Ptolemaeus mathematicus (= astrologus) Athoni persuaserat *fore ut* in imperium *adscisceretur* (TAC., *Hist.*, I, 22).

² Dicimus etiam: «Credo, Credebam... etc, epistolam *scriptam fore*», nonnullo sensu discrimine a «credo... etc, *fore ut scribatur*». Hoc enim significat: «Post tempus aliquod *scribetur* epistola»; illud: «Post tempus aliquod erit *scripta*». V. g.: Quid noster Hirtius, quid Caesar meus agit? Quos spero brevi tempore societate victoriae tecum *copulatos fore* (Cic., *Ad Fam.*, XI, 8). — Sperare videor Scipionis et Laelii amicitiam *notam* posteritati *fore* (Cic., *De Am.*, 4).

Ante futurum infinitivi; «*fore*» superfluum est. Quandoque tamen legitur, at raro; v. g.: *Fore venturum* (Cic., *Ad Att.*, V, 1). — *Facturos fore* (T. L., 6, extr.).

Sed in conjugatione periphrastica cum «*esse*» et participio in «*dus*», potest aliquando poni *fore*, sensu diverso ab infinitivo *esse*; v. g.: *Instare hiemem* (di-

3º) Usurpatur *futurum exactum* infinitivi, etiam quum actio verbi infinitivi non absolute ponenda est; sed, si ponatur, posterior tempore foret actioni verbi finiti.

Hinc, futurum exactum infinitivi consequiam sub conditione futuram indicat, post propositionem conditionalem in plusquamperfecto coniunctivi; v. g.:

Sic velim statuas, me haec eadem *sensurum fuisse*, si mihi integra omnia ac libera *fuissem* (Cic., *Fam.*, I, 9, 8).

Theophrastes dixit, si hominum aetas *potuisset esse longinquier, futurum fuisse ut*, omnibus perfectis artibus, omni doctrina eorum vita *erudiretur* (Cic., *Tusc.*, III, 28).

Nisi (= si non) nuntii de Caesaris victoria *essent allati*, existimabant plerique *futurum fuisse ut* oppidum *amitteretur* (Caes., *De Bel. civ.*, III, 101).

Puto, *etiamsi* (= etiam si) Scadius tum in spelunca non *fuisset*, saxum tamen illud *casurum fuisse* (Cic., *De Fat.*, 3).

V. – Participium *praesens* usurpatur, quum eius actio, vel relate ad tempus quo quis loquitur, vel relate ad tempus verbi principalis, spectatur ut perdurans;¹ v. g.:

Timens latrones, thesaurum abscondo, abscondebam, abscondam, etc. (omnibus temporibus); i. e.: Ego, qui *timeo*, abscondo, etc., vel: Ego, quum, quia... etc., timeo, abscondo; quum *timebam*, abscondebam; quum *timebo*, abscondam... etc.

Participium *perfectum* usurpatur, quum eius actio spectatur ut absoluta; v. g.:

Patria *pulsus*, pueros doceo, docebam, docebo, etc.; i. e.: Ego, qui *pulsus sum*, doceo, etc. vel: Ego, quum, quia, etc. pul-

cebat consul: aut sub pellibus *habendos milites fore*, aut *differendum esse* in aestatem bellum (T. L. XXXVII, 39); i. e. in oratione directa: Aut *debet* milites sub pellibus *haberi*, aut *debet* differri bellum.

¹ Hoc non valet quum participium usurpatur tamquam adiectivum et solam qualitatem exprimit; v. g. *Retinens sui iuris* (Cic.). — *Profusus sui* (SALL.).

sus sum, doceo; quum pulsus eram, docebam; quum pulsus ero, docebo, etc.

Adeptus victoriam, ab exercitu recedo, recedebam, recedam, etc.

VI. – Participium *futuri activi* usurpatur, quum eius actio, relate ad tempus quo quis loquitur, vel relate ad tempus verbi principalis, spectatur ut futura;¹ v. g.:

In Galliam *transitus*, *huc venio, veniebam, veniam, etc.*; i. e.: Ego, qui *transibo*; *venio, etc.*; vel: Quum, quia, etc. *transire volo, venio; quum transire vollebam, veniebam; quum transire cupiam, veniam, etc.*

Participium *futuri passivi* in casibus obliquis plerumque usurpatur ad significandam passionem perdurantem, loco participii praesentis eiusdem vocis, quod deest;² v. g.:

Peritus reipublicae *regendae* (= quae regitur).

Occupatus sum in litteris *scribendis* (= quae scribuntur).³

S. Leonardi in Helvetia.

(*Ad proximum numerum*).

I. Jss.

¹ Huius participii genitivus pluralis non occurrit apud autores, excepto genitivo «*futurorum, futurorum*».

² a) Adiectivum verbale in «*dus, da, dum*» generaliter subaudit aliquam obligationem. Propterea «*amanus*» et «*qui amatur*» non omnino idem sonant.

b) Notio autem futuri, quam cum notione perdurantis passionis saepè coniungit hoc participium, a reliqua constructione pendet; v. g.: *Consilium recuperandae libertatis*. — *Missus ad naues comparandas*.

³ Vel minus eleganter: *regiminis* reipublicae, in *scriptione litterarum* (Cf. ALMA ROMA, ann. 1930, p. 149. IV, 3º).

Proprium est magnitudinis verae non se sentire percussum: sic immanis fera ad latratum canum lenta respicit; sic irritus ingenti scopulo fluctus assultat. Qui non irascitur, inconcussus iniuria persistit; qui irascitur, motus est.

SENEC., *De ira*, III, 5.

DE FABRIBUS INDUSTRIIS ET MERCATORIIS ORIGINIBUS URBIS

Si quid unquam commentarii nostri haberi proprium oportet ingenuo veluti ac nativo iure, quodcumque id est quod attineat vel quomodocumque pertineat historiam Urbis. Quid dicas igitur si fuerit aliquid pertinentatum quod Urbis ipsius genituram vel geniale fatum cominus aut intimius explorarit? Arcanum equidem tunc noscimus illud tangi, quod Ioannes Pascoli, inter poëtas aetatis nostrae latinos facile princeps, hisce complexus est, ut nemo melius:

«... namque aliquid sancti sub terra vivere certum est
Ipsius in Romae natali monte quadratae ...»¹

Non igitur ultra cunctam nonnulla proferre de Periclis Peralii, urbevetani, novissime edito libro, qui inscribitur: *De fabrilibus industriis et mercatoriis originibus Urbis*.² Viri quidem clarissimi, eiusdemque olim custodis Perusini etrusci musaei, arcana illud, quod diximus, attinet Peralianus liber undique, illudque nimirum quod est summa ratio cur et nostro huic commentario, Romae inscripto, ex tot titulis nominibusque Urbis, *Almae* nomen adductum fuerit. Alnum namque est «quod vitam et nutrimentum quoquo modo praefert vel tuetur». Atqui, quaecumque Roma aluerit atque effuderit per omnes gentes civilis semina vitae, certum est vitalem vim eduxisse ex prima illa Roma, quam, ad Tiberis ostium non agricolae tantum, neque tantum pastores, sed artifices etiam nautaeque multis artibus variisque condiderint.

Haec itaque est praecipua novi libri vis eademque nova scriptoris mens; neque

¹ *Hymnus in Romam*, sub fin.

² *Romae, Sindacato Arti Grafiche*, 1932. — (L. 10).

insolita forte neque nonnullis inaudita, legenda tamen et addiscenda plurimis; cuique autem historiae vel antiquitatis studioso viro pernoscenda atque aestimanda. De qua igitur Iosephus Zuppone Strani, doctor egregius, in Vaticano diario *L'Observatore Romano*, IV Kal. Febr. scribebat:

«Urbis initia — haec ille italicice, quae nos latine reteximus — Peralius non certe postulat ex una artificum colonia mercatorumve manu, sed illud demonstrandum instituit, et bene assequitur, agricolarum pastorumque pagos et compita prima per Rammensium, Titiensium, Lucerumve metallarias tribus ut fuerint bene citoque munita, ita brevi et late superata fuisse». Ex iis igitur, post multas vicissitudines, equestris ordo coaluisse adstruitur: *Kuretes* — ceu notat ille — Cretensium metallaria in arte vocati; *Kureiate*, in Eugubinis tabulis, in Georgica, et in Aeneide *Chalybes*, iuxta illud Vergili:

At chalybes undi ferrum virosaque pontus
Castorea, citium palmas, epirus equarum, etc.¹

Qui scribimus Peralii libro in latinam linguam redigendo aliquam operam dedimus, idque maxime fecimus in animadversionibus latine reddendis, quas libro praeposuit studiose non minus quam amice Vincentius Burontius, rei publicae legatus ad Italorum opificum conlegia lictoriis fascibus foederata. Damus quidem, ut non minus libero calamo citati viri fassi sunt, sive glottologi doctoris sive philologi auctoritatem nobis adserere nos velle nullam; attamen ab ipsis amici laboris exordiis, non minus laeti quam libentes eo convenimus quo, sub dissertatione fine, rem totam citatus etiam doctor in Vaticano diario deducit. Nam tutum, certum totius rei manet denique fulcrum: focarias omnes industres artes apud omnes gentes habitas esse sacras, a Prometheo videlicet

¹ Cfr. *Aen.*, VIII, 446, et X, 174; *Georg.*, I, 58.

fabuloso ignis raptore ad historica usque tempora semper. Non enim in Iliade tantum — ut alter ille Peraliani libri commentator notare pergit — heroum arma nūminis manu finguntur. Nec magis insolitum est metallurgicam artem miraculo vel prodigio solere conscribi aut sacerdotum conlegiis tradi, aut ritibus et cultu donari. Nam vel hodie in regione Thibetana *Lamorum*, qui dicuntur, conlegia eam ipsam artem solliciti sibi retinent et sacram servant sibi. Quid vero de inauditis Peralii coniecturis aut sententias si et citatus ille e Vaticano diario animadversor et prope et trans ipsa nostri dicta, quamvis miranda multis, pro sua doctrina, facile decurrat? Quid si Rammensis Romae, vel Rameae, etiam in Ilvani ferri fodinis nonnulla semina agnoscat, Vergiliana nempe in:

*insula inexhaustis chalybum generosa metallis?*¹

Idque bene ille audet, etsi Peralius suam contineat indaginem deducatque tantum per rauderum foveas et acervos, queis primi illi Tiberini ostii incolae praesidio sacro usi fuerint. Quorum videlicet putei carceresque ferro servando conditi vel apud Velini fluminis casum reperti sunt, vel ad Sublucanum lacum.

Praesidium tamen princeps glottologicas illationibus Peralianis Eugubinae tabulae fuere, quae ostendunt multis iam aevis ante Urbem conditam, artium disciplinam omnium sive industrem sive mercatoriam late floruisse in regione illa Italiae media, quae inter Tyrrhenum mare Ilvamque insulam, hinc Tiberis fluminis cursu, inde autem Appenninis montibus continetur, et usque ad vertices Eugubinos et ultra protenditur. Quam regionem ipsos vel ante Etruscos bene notantur diu coluisse Tyrrheni, Ilva insula ita dominati, ut temperandi chalybis artem docuerint

primum Etruscos deindeque Latinos. Nam, ceu ibidem legimus, fabrefactis ex chalybe gladiis ferrea Gallorum tela, acie tamen hebetes, Camillus vicit. Quae quidem cum Vegetio consentire videntur docente (*Milit.*, 12) Romanos non caesim, sed *punctum* ferire assuevit; neque minus Horatio vati, Romuleac stirpis vim ferramque victoriam splendide canenti, quae

*Duris ut itex tonsa bipennibus
Nigras feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes, ab ipso
Dicit opes animunque ferro.¹*

Non haec igitur sunt fabulis danda ferrea originis nostrae argumenta, sed certae historiae; non secus a connubio illo Sabiniorum Romanorumque, agricolarum nempe et artificum, Peralio quidem certissimo non minus quam animadversoribus eius, qui fingere sibi nequeunt yearum artium neciam Romam quibus totum deinde subegit, non secus ac legibus, orbem.

«Quare — haec nempe Burontius in animadversionibus iam citatis — non pastorius ullus neque ruralis habitus, vel si liceat dicere, cultus, in Tiberina palustri valle, operibus ullis suis primis, iisque ineptis ac rudibus, aut tantam disciplinae nascentis lucem, aut tantum utcumque humanorum civiliumque morum profectum promere valuissent, quanta tamen a prae-historica, quam dicimus, aetate nostra atque ex eius late multipli quamvis occulto labore nobis innotuere ...» «Neque (ibidem), tutam ullam constituerent certaque simul et variam civilis regiminis artem, seu ratam exploratamque dominii legem sive eam religiosam, sive publicam, sive denique mercatoriam vel pecuniariam, quae videlicet futuri imperii semina essent.»

Itaque si Eugubinarum tabularum a Peralio proponitur nova quaedam interpretatio, eo res pertinet, ut conlatis callide

¹ *Aen.*, X, 176.

¹ *HORAT.*, *Ode*, IV, 3.

Oscarum inscriptionum hoc illuc verbis, omne denique illustretur, ceu Burontius idem libens notat «quum operarium illud communis vitae genus ac fabrile, tum mercatorium quod per mediae totius Itiae regiones, Etruscos nempe et Umbros, Latinos et Campanos late iam seruebat et undique, dum Roma nascitur».

Nec tamen incompertum uterque novi libri commentator habuit, non paucos doctos viros futuros, «qui acri sua subtilique sententia Peralium eant obiurgatum sive ob non depulsas incertitudines multas, sive ob proposita nimis audacter et confidenter non pauca, vel nonnulla nimis libere accepta aut intellecta pro arbitrio».

Putavit tamen et unus et alter Peralianae doctrinae intimam veritatem nemini denique aut unquam esse delendam «quandoquidem — haec Burontius — auctor ipse effectis iamdiu per veteres traditiones fabulis vim hanc novam et veram veritatis reddere bene audax valuit, perque antiquas imagines res ipsas, unde illae effluerint, detegere scivit, divitem nempe veterum operum artiumve multiplicem vitam».

In quam eamdem sententiam visus est et alter ille devenisse quem nominavimus, Peraliani libri in Vaticano diario laudator, quum innuit et ipse rei intimam vim, eamque vitalem, non tam in iis abscondi, quae delineavit auctor propositaque, quam in iis potius quae delineando promisit, quaeve vix proposita spondit. Nam sive qui viri docti sequuti eum fuerint, sive qui ei contradixerint, nova illa semina varie foecunda vario labore facturi erunt; quin immo votum disceptando implebunt, quod et nos ab inita vix cum auctore litteraria illa cooperatione fecimus nostrum: fore ut ipse auctor hunc sibi coepit quantocius resumat, idque Romanis innovandis fatis nova semper felicitate aliquid non leve addat, adiiciat.

Quod si iam liceat novam prospicere sortem, sive eam proximam sive forte re-

motam adhuc, quae Italicas gentes, post unitatem Romanis auspiciis nondum a saeculo recuperatam, rursus maneat, Peralianus hic totus labor non absque praecipua rei significatione erit in lucem editus huius renovatae fortunae. Non secus enim atque hic idem Peralius dramatico poëmate, quod inscripsit *Habe Roma!*, celebratum intendit sacrum tempus, quo Etruscorum omnis humanitas, captis Vulsciis, in Romana fata migravit, ita ille idem nostrarum originum prima vestigia retractans, nationi nostrae fatalem semper inditam vim rursus ostendere voluit coniungendarum virium, opum, artium omnibus populis aut gentibus in idem et unum. Quod nempe praebuit Romano imperio primum, mox Christianae ditioni condenda et undique dilatandae perenne fulcrum, iuxta et Vergilianum vaticinium modos et artes dedit eas semper dicendi, quae Christi regis pro solio sunt: Iustitiam et Pacem.

I. ANTONELLI COSTAGGINI.

EPISTOLARE SOCIORUM COMMERCII

“Lenticula” an “Obiectum?”
“Rotula dentata” an “Pinnula?”

In *Palaestram* tractus, ibique a duobus gladiatoriis impetuīs,¹ in quem primum me convertam? Profecto ad te, GONZÁLES CLARISSIME, qui sine obliquis orationibus, sine incongruo clamore mecum agis. Quod si in contradicentes omnes ingenue liberaliterque me gerere semper studui, eo

¹ Quae in litteras cl. v. Emmanuelis Jové de tank bellica machina latine exprimenda animadverti in ALMAE ROMAE fasciculo mens. Novembris MCMXXXII (pag. 172 et seqq.), ea in menstruam *Palaestram latianam* Februario mense Cervariae editam cum salsis Iovaei ipsius notis relata sunt, et epistola cl. v. Ildephonsi Gonzáles.

magis tu comitatem hanc mereris, qui licet locum praestantiorum adversus meteneas, hac tamen quaestuosa condizione tua minime abuteris.

In primis vero considerandum tibi praebeo, me — quidquid Iovaeus aliter sensit — revera currenti calamo scripsisse.

Res ita se habuit.

Iovaei litteras non quidem per *Palaestram* vestram superioris mensis Ianuarii accepi, sed per publicum cursum, dactylographice exaratas, ac Cervaria datas vii Kal. Novembr. MCMXXXII; quibus perfectis, antequam eas ALMAE ROMAE — (ex qua eodem mense Novembri vulgatae sunt) — prelo committerem, et earum ipso in folio, statim animadversiones illas meas addidi, ferramentis usus, quae prae manibus essent. Quum autem, sub finem, meminisset socii cuiusdam nostri communis, qui tum quum de ista *Palaestra* vestra loquutus sum, valde est miratus quod temperato sermoni meo Iovaeus « iratus » respondisset; quasi opportunitatem nactus, morem gerere socio illi volui, meque cum Iovaeo aliquantulum oblectare. Fata sic tulere, ut sales mei insontem te offendenter, — quandoque bonus dormitat Homerus! — et ita fuerint repercussi, ut in anachronismi foveam me proicerent.

Concedo igitur — ecquid non? — *lentem* et *lenticulam* non potuisse apud Romanos vitrum ad astra, eoque minus ad bacteria speculanda, sonare; at contendeo, imo pro certoteneo, ipsos, qui lentis nomine figuram significabant, quae in re quapiam lenti esset,¹ si Galileiana instrumenta et quae inde sequuta sunt, usque ad microscopium et ultra, habuisse, futurum fuisse ut ad eorum crystalla *lentium* et *lenticularum* nomina applicuissent, potius quam novum vocabulum crearent; eo magis *objectivum* illud tuum, quo tum ex radice (cfr. *obiex*, *obiicio*, et sim.), tum ex ipsa desinentia,

(per *ivum* enim aliquod ad aliquam rem pertinens — cfr. *activum*, *furtivum*, *festivum*, etc. — indicabant), profecto longe alter sensissent. Adde et hoc, quod non minoris ponderis est; per hodiernam italicam vocem *obietivo* et similia in aliarum gentium sermonibus, ad quas te referebas, non quidem opticorum instrumentorum lentem minimam, sed integrum crystallorum ad speculandum complexum, quippe plura plerumque sunt, designari.

De *pinnis* et *pinnulis* item; quae vocabula rei cuivis non orbiculatam formam exhibenti tribuere, immo vero, et semper, acutam.⁴ Quod si hispanica vox *piñón*, quam mihi obiicis, gallicae *pignon* et italicae nostrae *pignone* respondet, per has et Galli et Itali nos omnia utique et solum significamus, quorum vis latinae voci *pinnae* (*pinnulae*) ut supra, subiiciatur; nec unquam itaque prodentata microscopii rotula *rechamum* movente adhiberemus.

Priusquam dicendi finem facio sinas a te, humanissime, quaeram utrum et tua sint *Colloquia inter scholares*, quae vidi ultimum etiam hunc *Palaestrae* fasciculum ornare. Mihi equidem gaudeo, quia late reproductas illic comperi phrases et formulæ a me in opusculo, cui titulus *Communia vitae*, collectas et publice propositas ad latina colloquia instituenda; tibique ago gratias, si rei auctor fuisti; si contra, commentarii collegae alii debita sint, reddas tu illi meo nomine gratias, precor, easdem; quamquam non te celo, desideravisse me prius opusculi mei recensionem illam, quam post librum istuc dono missum exspectabam, nec unquam, nisi me effugit, in *Palaestra* inveni.

Fausta omnia ac felicia tibi denique ex animo adprecor, et a te porrectae dextrae mea dextra respondens, do fidem, amici-

¹ Hinc etiam pinnalis = acutus (Cfr. FORCELLINI, vocab. *pinna*).

tiam tuam non modo a me non recusari; imo etiam magnopere appeti.

Salutem plurimam Iovaeo dicas, eumque certiore facias me, ne nimium hodie spatium occupem, proximo mense cum eo... digladiaturum!

Salve et vale.

I. F.

Ad rerum integritatem, litteras referimus clarissimi González:

ILDEPHONSUS GONZÁLES C. M. F.
JOSEPHO FORNARIO cl. v., S.

Me officium adgit verique amor ac studium, nonnulla ut rescribam tibi de eo paragrapho, qui novissimus adjuncta in annotatione tua venit. Rei causam tu, pro tua sapientia, perpendes.

Duo, pace tua, ille paragraphus peccat: primum quod hominem insolentem lassat; deinde quod seram, eamque non ita solidam, reclamationem proferat. Et enim in nostrum Em. Iové tu avito quodam respectu invehiris, cum egomet ipse fuerim, qui te, duabus fere abhinc annis, in Palaestra, moderatiore certe quam potui animo, impugnavi. Perge igitur, porro eum tibi addictissimum habere atque semper vocare « o rerum dulcissime »; iis enim in rebus seu nominibus, de quibus lis erit, sententiarum discrepantia, cordium adferre disjunctionem nullatenus debet. Haec tibi adscriptus officio exposui. Nunc autem de reliquo in me tuo paragrapho dicam.

Sic ipse scribis: « spero futurum ut inde mihi non succenseas, quemadmodum tibi contigit quum *pinnam* a telescopio tuo reieci ». Alicuius tu si impugnare sententiam succensere vocas, adsentior equidem tibi; sed id tibi erat probandum, quod de successione mea adfirmas. Te reieci *pinnam* dicis; at *pinnulam* reieci. De *telescopio* hic agis; me autem de *microscopio* dixisse, memento. Re quidem vera et *pinnulam* et alia reieci de

microscopio meo vocabula; verum nihil aliud quod sciam ea, qua decebat, lege de mea responsione, pulvere iam obruta, quam nunc obiter improbas, dixisti.

Prosequitur ille tuus paragraphus: « contentus lentem speculatoris (speculatorii?)¹ illius instrumenti minimam appellari *lenticulam*. Nulla adest ratio, cur appelles « l'objectif » lentem *minimam*, cum naturam instrumentorum sequatur. Sic in microscopio « l'objectif » est minus quam « l'oculaire », sed in telescopio contrarium evenit. Hinc *lenticula* non quadrat cum « l'objectif ».

Et addis: « Aculeato nimis dente me tu carpsiisti de noto frutice ludificans ». Ea meae responsionis erant verba: « Nec ideo dumtaxat est impugnanda vox *pinnula* (vocis *piñón* etymologica versio), quod in lingua Plinii et Columellae longe aliud sonet; ne alia exempla adducam, animo illud adverte, quod *pinnula*: pinna (merlo) = *lenticula*: lens (lenticchia) ». Quibus, rogo, in verbis ludificatio adest? Quibus acrimonia sermonis? Nihil hoc loco de usu *fruticis* verbi.

Sic vero finis adnotationem: « at, tuo impetu tractus — (αιχθεις ne?) — minime fortasse cogitasti, eiusmodi legumen ob ipsam lentis formam *lenticulam* vulgare nomen accepisse! » Nihil de impetu, de quo loqueris, nec probas. Quod ad *parvulam*, de qua dicens, *lentem*, idem ea est, aut multum fallor, ac « parvulum vitrum speculatorium ». Iam vero, si res sic habet, anachronismo non exiguo laborat adsertio tua. Non enim lens (legumen) neque *lenticula* (legumen) sumpsit nomen a lente (speculari) neque a *lenticula* (speculari) sed e converso. Romanis enim lens numquam, quod sciam, sonabat vitrum speculatorium.

Atque hic finem facio ac spero futurum, ut in posterum non alium verbis tribuas sensum, ab eo, qui ex illis immediate emergat. Tuæ tandem dexteræ meam libertissime porrigo dexteram, tuamque amicitiam retinere me non recusabis. Vale.

¹ Utique; *speculatorii* typis exscriendum erat.

¹ Cfr. FORCELLINI, vocab. *lenticula*.

**SAPIENTUM PERVESTIGATIONES
A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE
LATINE VULGATAE**

NOTITIAE.

DE RADIUS COSMICIS.

In ascensu quem prof. A. Picard, die decima mensis augusti anni MCMXXXII, complevit, ad decem et septem metrorum millia altitudinis perveniens, mensurae intensitatis radiationis cosmicae, quas instituit, duplum finem persequebantur: variationem intensitatis in relatione ad altitudinem, et variationem in relatione ad directionem.

Quoad primum, exitus confirmarunt quae iam e Regeneri observationibus deductum fuerat, nempe intensitatem radiationis augeri cum altitudine, sed pergradientem, decrescentem et ad minimum attingentem.

Quoad alterum, intensitas radiationis non videtur pendere a directione, sed aequa distributa esse per gyrum.

Ultimum tamen hoc effatum accipendum est, si in uno eodemque punto terrestris latitudinis experimenta ducantur.

Si enim, ut recentius A. H. Compton inquisivit, mensurae fiunt in locis varie dissitis, apparebit origo intensitatis ab ipsa latitudine, ita ut ibi intensior sit radiatio, ubi maior sit angularis distantia a polo magnetico.

DE CONVENTIBUS INTERNATIONALIBUS TELEGRAPHICAE ET RADIOTELEGRAPHICAE.

Iam a die tertia mens septembbris MCMXXXII convenerunt Matriti plus quam sexcenti legati ex omnibus Nationibus, ut de communicationibus telegraphicis et radiotelegraphicis agerent.

Redigenda sunt conventiones et regulae, sed nec desunt quaestiones a doctrina agi-

tatae, ut quae de propagatione undarum et de distributione intensitatis radiationum, quae a Van der Pole et aliis in inquisitionem ducta sunt, antequam de distributione frequentiae inter stationes ageretur.

Nec silentio praeterit centesimi anni recordatio, a quo Samuel Morse ratio communicationis telegraphicae adhuc extans primus statuit.

Exeunte enim mense octobri, plenarius conventus habitus est ut felicissima Morse inventio celebraretur.

DE RADIODIFFUSIONE.

Ex notitiis editis ab «Unione Internazionale de Radiodifusione» apparebatur numerus apparatum ad undas recipiendas, ad trecenties quinquagies centena millia computandus.

Durante anno millesimo nongentesimo trigesimo potentia totalis stationum conferebatur ad tria millia et quingentos *chi-towatt*; nunc vero Europa una hunc numerum transcendent.

Pecunia in hisce rebus exercita ad plura millies centena millia francorum aureorum computatur, atque pretium apparatus receptionis ad aliquot decies millies centena millia aestimandum est. Numerus autem personarum rei inservientium ad quinquaginta fere millia ascendere videtur.

Quae autem per radioemissionem eduntur, non sunt tantum musici concentus, vel orationes et ludus in audientium recreationem, sed etiam de variis disciplinis notitiae, horae praecisatio, tempestatis conditio-nes, instructiones et cultus documenta, sive in negotiis agendis, sive in agris colendis, et in industriis exercendis.

In Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis adest et peculiaris coetus, cui titulus: *The National Committee on education by Radio*, cuius cura est dictiones cultum et educationem respicientes fovere, et radiodiffusionum materiam censurae subiicere.

DE ATMOSPHERICIS.

Perturbationes quas apparatus receptionis experimur, et quae nunc simpliciter dici solent «atmosferica», iam abhinc aliquot annos sunt obiectum inquisitionis.

Generatim observationes non respiciunt nisi frequentiam perturbationum. Instrumenta quae ad hoc inducuntur sunt apparatus receptionis aptati ad frequentiam viginti vel triginta chilocyclorum. Singulae perturbationes automatice inscribuntur.

Maxima frequentia fit circa horam tertiam post meridiem; vespere ad minimum pertingit, et perdurante nocte iterum increscit, dum oriente sole ad minimum iterum deducitur.

Atmosferica quae sic periodice distribuuntur videntur e longinquo pervenire probabiliter a regione tropicali.

Procella perseverante in aliqua regione, atmosferica irregulariter, sed constanter, adsunt.

DE TELESCOPIO GIGANTI CONSTRUENDO.

Iam aliquot mensibus *Institutum Technologicum* Californiae in studium attulit propositum construendi telescopium, cuius speculo ducentorum unciarum diametrum, id est quinque fere metrorum, futurum sit.

Distantia focalis erit 3,3 in ratione ipsius diametri.

Numerus nebularum, quas usque nunc novimus, poterit sextuplex fieri per huiusmodi instrumenti vim.

CIRCA SOLUTIONEM EQUATIONIS KEPLERI.

Pasqualis Sconzo per successivas approximaciones functionum implicitarum iuxta methodum a Gourzat inductam, ad solutionem equationis Kepleri pervenit.

Haec solutio — de qua loquitur in *Atti della Pontificia Accademia delle Scienze* mensis Decembris MCMXXXII — permittit

etiam determinationem erroris in assignatione anomaliae excentricae in quolibet gressu ipsius iterationis.

DE TRANSFERENDA ET AMPLIFICANDA SPECULA VATICANA.

Brevi Specula Vaticana ex horto Vaticano transferetur ad Pontificias aedes oppidi vulgo *Castelgandolfo*, ad quadrigenitorum triginta metrorum altitudinem supra mare positas.

Ratio praecipua, quae Summum Pontificem ad rem tanti momenti movit, est nimia lucis diffusio in atmosphaera Urbis Romae, a lucernis electricis effecta, quae magis magisque Observatorium circumcingunt, ex qua photographia sideralis, observationes photometricae stellarum ac praecipue tenuium nebularum cosmicarum saepius visibilitatis limen vix praetergradientium, non levibus subiacent impedimentis.

Simil visum est Summo Pontifici speculatoriam turrim novis iisque recentissimis dotare instrumentis, quibus munita, inter eiusdem generis instituta dignum sibi queat locum vindicare.

Praecipua instrumenta haec erunt: refractor visualis cum lentibus apertione 60 cm. et distantiam focalem 600 cm, habentibus; cui accedent duae machinae metricae positionum, et apparatus photometricus cuneo munitus.

Aderit et telescopium duplex, constans ex refractore astrographicō lentem obiectivam habente quadruplicem cum apertione 40 cm., coniuncto cum reflectore, cui speculum diam. 60 sit.

Hisce addentur instrumenta omnia auxiliaria, scilicet: duo prismata obiectiva, habentia apertione 61,50 cm. et angulos refringentes 4 et 8 graduum, quae utrique telescopio aptantur; machina astro-spectrographica, spectrophotometrica cum descri-

ptione automatica, machina ad comparanda laminas photographicas per illuminacionem alternatam, item ad comparanda spectrogrammata, apparatus ad positiones stellarum exacte metiendas; item ad determinandas magnitudines photographicas.

Speculae annexum erit laboratorium astro-physicum ad investigationes spectrales, quae iuvent ad explicanda phaenomena observata per reflectorem et astro-spectrographum.

Erunt etiam quae suppeditura sint ad photographice retrahendas, ope reflectoris, nebulosas obscuras P. Hagen.

Instrumentum princeps erit magnus apparatus spectrographicus cum prismatisbus et lentibustam vitreis quam quarzicis.

Insuper qui experimenta aget, uti poterit optimis instrumentis secundariis ad perficiendam analysis gasiorum incandescientium in conditionibus physico-chemicis maxime diversis.

DE NOVA SERIE INSECTORUM ORIENTALIUM.

Prof. Longinus Navas, Lyncaeus, in adiiali Consessu huius Academiae obtulit publicandam duodecimam seriem insectorum orientalium, in qua enumerantur insecta Asiae et Oceaniae quae pertinent ad neuroptera, mecoptera, ephemeroptera et tricoptera, et novae trigintaquatuor species et genus unum describuntur.

DE NOVA SPECIE CHRYSOCLOAE.

In eadem sessione Paulus Luigioni, Lyncaeus, obtulit novam speciem *Chrysocloae* ex regione aprutina, quae similitudinem refert cum *Gloriosa* Fabr., quae in Alpibus frequens invenitur, cuique nomen dedit *Chrysocloae Marsicanae*.

DE NOVO PARASITA IN CAMALEONTE.

Professor Franchini, Lyncaeus, Athenei tichenensis doctor, invenit in tribus camaleontibus — *Camaleon vulgaris* —

ex Tripolitania allatis, novum quoddam protozoon parvum, a quatuor ad septem micron longitudinis per unum, vel unum cum dimidio latitudinis.

Caracteres morphologici huius parasitae et experientiae inoculationis suadent illud pertinere ad *haemogregarinas*; et distinctionis causa nomen proponitur: *Haemogregarinae camaleontis nova species*.

Huiusmodi parasitae inveniuntur non tantum in extrema parte intestini, ut generatim apparere solet, sed in toto apparato enterico, usque ad partem piloricam.

ANNALES

Genevenses conventus

Genevae, postremis hisce diebus, conventus plures habiti sunt. Primum legati ex universo orbe de universa re pecunaria disputationes egerunt ut prospectum compararent de argumentis in plenario coetu ad rem indicto tractandis; quae prout sequitur statuta sunt: Rationes pecuniariae et crediti: pretia; capitum motiones; internationalia commercia; aestimationes et politica foedera; productionis et commerciorum compositio.

Plenarii eiusdem coetus quasi. proemium erunt colloquia, quae Washingtoni proximo mense Martio sicut inter novum Civitatum Foederatarum Septentrionalis Americae praesidem Roosevelt, et Europaearum nationum legatos, de bellicis debitis recognoscendis; eoque magis quod idem Rooseveltius monuerit in negotiacionibus iis nordicam Americam taxationum immutationem esse repetitaram quae aeris alieni imminutionem aliquo modo compensatura sit.

Conventus alter a Societatis Nationum supremo Concilio habitus est; qui in finium controversiam animadvertisit inter Colum-

biam et Peruvianam civitatem exortam, itemque in dissensionem Anglorum inter et Persarum regnum, de petrolei quadam concessione. De discrimine autem inter Sinarum et Iaponiae civitatem decrevit Mandchouriae statum recognoscendum minime esse, ita ut Sinarum imperium et in illis regionibus permanere debeat. Id quidem Iaponiorum animum prorsus non explet, « iuvenum nationalistarum » prae-sertim, qui actionem minitantur ad patriam suam a Nationum societate retrahendam. Spes est ut eorum qui ad publicae rei gubernacula sedent prudentia, huiusmodi deliramenta facile sit victura.

Denique « generalis — quae vulgo dicitur — Commissio » coetus pro armorum imminutione constituti, labores suos resumpsit, Henderson praeside; qui, licet professus sit non paucas esse adhuc difficultates superandas, sibi tamen persuasum habere declaravit ad certum exitum tandem iri peruentum. Interim disceptatio de Gallicis in re propositis vehemens producitur: gravibus argumentis Angli, Belgae et Itali iis obstant.

* *

Novum in Gallia administratorum collegium.

Neque minor in Gallia interna discordia est de oeconomico discrimini remediis affrendis. Quae administratorum collegium rogabat, reiecta questuose sunt, ita ut collegium idem apud reipublicae Praesidem munus suum remiserit. Novum suffectum est, eique praepositus Deladier, qui in praecedenti bellicas res moderabatur, in quo etiam officio permansit: Boncour exterritorum magisterium tenuit.

* *

Germanicae res.

Hitler est tandem suum finem asse-
quutus. Quum von Schleicher eiusque collegae a munere abdicassent, quia — ut

ajunt — impares fuissent conciliandis partium animis, nec reipublicae praeses Hindenburg iis nova comitia habendi facultatem tribuisse, Hitlerus Cancellarii munus obtinuit et novum administratorum collegium creandi. Quod brevi reapse composuit, cum Von Papen, cui acerrime prius adversabatur, pace conciliata, simulque cum aliis ipsius partis sua dissidentibus, quos omnes ad varia ministeria regenda deputavit. Ubi primum ad rerum gubernacula sedit, « Communistarum » factionem insectari coepit diurnorum et actionis libertatem severe coercens; legatorum coetum legibus ferendis, Borrussicumque publicum coetum et concilium dimisit. Hinc cruenti conflictus, qui passim perdurant adhuc.

* *

Americana constitutio immutata.

In Civitatibus foederatis Americae septentrionalis rei publicae disciplina ita immutata est, ut minueretur trium mensium spatium inter novi praesidis electionem et supremi magistratus occupationem. Itaque in posterum novus electus magistratum ipsum inibit non quidem die IV mens. Martii, sed die XX Ianuarii; Congresusque, qui illic vocatur, die IV mens. Februarii congregabitur.

POPULICOLA.

VARIA

De annulis¹

Veteres non ornatus, sed signandi causa annulum secum circumferebant; unde nec plus habere quam unum licebat, nec cuiquam nisi libero, quos solos fides deceret, quae signaculo continetur. Ideo ius annolorum famuli non habebant. Imprimeba-

¹ Ex MACROBIO, VII, 13.

tur autem sculptura materiae annuli, seu ex ferro seu ex auro foret, et gestabatur ut quisque vellet, quacumque manu, quolibet digito. Postea usus luxuriantis aetas signaturam pretiosam gemmis coepit insculpere, et certatim haec omnis imitatio lacessivit, ut de augmentatione pretii, quo sculpendos lapides parassent, gloriarentur. Hinc factum est, ut usus annularum exemptus dexteræ, quae multum negotiorum gerit, in laevam relegaretur, quae otiosior est, ne crebro motu et officio manus dextræ pretiosi lapides frangerentur. Electus autem in ipsa laeva manu digitus minimo proximus quasi aptior ceteris, cui commendaretur annuli pretiositas. Nam pollex, qui nomen ab eo, quod pollet, accepit, nec in sinistra cessat nec minus quam tota manus in officio est; unde et apud Graecos *avtixieip* vocatur, quasi manus altera. Pollici vero vicinus nudus et sine tuitione alterius adpositi videbatur, nam pollex ita inferior est, ut vix radicem eius excedat. Medium et minimum vitaverunt ut ineptos, alterum magnitudine, brevitate alterum, et electus est qui ab utroque clauditur et minus officii gerit, et ideo servando anulo magis adcommodatus est.

Cerva et Vitis.

Quum fugeret cerva insequentes venatores, oculuit se sub vite. Venatoribus autem paullulum praetergressis, quod putaret se cerva iam esse in tuto, secura animi, carpere pampinos et mandere coepit. Quorum motus ac strepitus venatores convertit; qui, ut res erat, arbitrati sub vite bestiam aliquam latere, accurrunt, et visam cervam iaculis configunt. Quae moriens: « Merito — inquit — hoc mihi evenit, quae violare non dubitaverim servatricem meam ».

Docet fabula, ultionem Numinis non effugere eos, qui pro beneficiis malefacta repandant.

Pro iudicibus mensarum elegantibus.

ESCARUM ORDO:

Pasta regia iuscuso madida.
Soleae eliae italicō more conditae.
Iecur anserinum concreto iure obtectum.

Tomacula bovina ad craticulam acta,
cum acetariis.

Savillula, variorum fructuum liquamine repleta.

locosa.

Tuccius, quum mater ovum in frizio ei comparat:

— Ah! si aliquot menses exspectasset, non parvum hoc ovum, sed pullam mihi suppeditasset!

Tuccii pater cerasarum sportellam domum contulerat; paulo post earum numerum valde imminutum invenit. De filio suspicatur, eiusque edacitatem reprehendere volens, clamitat:

— Heu illi, qui cerasa comedit! Earum enim nuclei atro veneno imbuti erant

Cui Tuccius nucleus exhibens: — Ne timeas, pater mi; nucleorum enim nullum absorbui!

Aenigmata.

I.

Est nova nostrarum cunctis captura ferarum,
Ut si quid capias, id tu tibi ferre recuses,
Et quod non capias, tecum tamen ipse re-

[portes.

II.

Alo, sustineo, gremio gestabo, terenti
Meque aspernanti quod tibi do repeatam.

Aenigma in superiore fasciculo propo-
satum his respondet: *Canis.*

LIBRORUM RECENSIO

GUilielmus Busch, *Max et Moritz facinora puerilia* Monachi, edid. Braun et Schneider, MDCCCCXXXII.

Facetus libellus narrat ioca vel dolos duorum puerorum, qui mulierculæ gallinas interimunt coctasque arripiunt; reciso ponte, in rivum impellunt sartorem, quem, balneo aegrotum, uxor, ferro politorio sanat; magistri pipam pulvere explosiva implent, qua explosa, ipse semivivus et deformatus exit; melolonthas iniciunt in lectum avunculi, qui eas tandem longo labore, interficit; per caminum ingressi, pistoris cristas populantur; in furnum intrusi et cocti, evadunt tandem et gulam explent; postremo saccum lacerant, ut farina exeat agricolæ, qui pueros in saccum initit, in molam fert, qua in farinam, anatum alimentum, mutantur; nemo eorum mortem deflent, sed iure punitos esse aiunt.

Auctor utitur brevibus versibus, vel potius cantilenis, Christianorum more rimatis aut adsonantibus, atque facili et ad parvulos accomodata arte lepide lascivit ac gestit; præterea facta prope centum iocosis figuris ornantur et illustrantur. Libellus, iuxta Italorum puerorum intellectum et animum, nimis puerilis videtur, atque narrata nimis improba atque ita saeva, ut mores non ornent sed viuent; at exemplum nimis demissis et inhumanis argumentis imitari iuvabit, atque nostris pueris puellisque proferre; nam libelli eiusmodi latinae linguae studium laetius reddere discipulosque, iucunditate, allicere possunt.

Luiol Casiello, *Ionae vatis somnium*. Carmen in Batavo certamine laude ornatum.

Poëta ab antiquo Testamento materiam sumit. Ninive, Nocui (diabuli?) opera, civilibus discordiis laborat. Deus (Christianorum an Iuppiter?) caelestes convocat, atque post orationem Iustitiae et silentium Clementiae, per nuntium prophetam Ionam, in otio degentem, iubet Ninivi subvenire. Hic aufugit,

sed a ceto voratus et postea apud Ninive (urbs longe a maris litore abest) reiectus est. Ibi somniat Elisabetham de sterilitate queri, deinde Mariam, a Deo missam, advenientem ut futuram matrem Christi, salutare et novum aevum celebrare. Interea Ninivis cives (ut in Ant. Test. scriptum accepimus) ab Iona monitos, peccatorum poenitet atque veniam a Deo petunt.

Nemo neget pondera rerum et fastigia poësis, sed nobis minus placet incomposita narratio, ita ut somnium Ione, non caput rei, sed male connexum episodium appareat; nec minus displicant anachronismi, quibus antiqua et nova, pagana et Christiana (ut poëta ipse, in inscriptione, Goethe auctore, confitetur), inconcinna mixtione contaminantur, ita ut conceptio ipsa Mariae, Gentilium more adumbretur:

*Quae tota aethereas hausit per pectora flamas
Totamque implevit fecundis flatibus alvum.*

Poëta exametro utitur tanta peritia et facilitate, ut mendis omnino carere videatur: Vergilium magistrum et ducem, et unum Vergilium imitatur; sed tanta in hoc morositas, tot sunt verba, locutiones, emistichi, qui a Vergili carminibus producuntur, ut *Aeneidem* quandam perlegere videatur, vel potius silvas (veniam petimus), quae Medio Aevo miro labore, componebantur.

*Urbs antiqua fuit quondam Niniveque vocata
Structa vigens solido cyclopea moenia saxo
Dives opum valde, studiisque asperrima belli.*
(Vers. 2-4).

Sed tanta est peritia, doctrina, ars poëtae, ut maximam optimarum rerum spem nobis præbeat, dummodo nexum magis compostum eligat atque artem suam severa disciplina moderetur, nec non Musam a servili Vergili imitatione vindicet. Nemo dubitet quin, quam primum, se ipsum superaturus sit.

Conversioni carminis quae italicis modis accedit, fidelitatis satis inest; concinnior Musa passim desideratur.

Anconae.

JUNIUS GARAVANI.

DE ROBERTI SCOTTI

[14]

NAVARCHI ANGLI, ITINERE ANTARCTICO

« Relinquitur ut etiam haec feramus. Saltem navis in tuto esse videtur. Et glacies adeo tenuis est, ut nihil pressu passuri damni simus. Nullae minantur ex propinquuo glaciei altitudines. In animo fuerat navigare occidentem versus, ubi faciliores esse solent viae navibus. Sed enimvero nulla unquam nolis tantis impacta est difficultatibus. Experiarne me ad orientem convertere? Haud scio an brevi nihil aliud sit reliquum.

« Et tamen hac condicionis nostrae iniquitate una est hodie omnium, qui in nave sunt, laetitia. Cenatio tribunorum versicoloribus vexillis ornata est. Ante meridiem res Divinas¹ perpetravimus clare sonantibus per hunc glaciatum campum sacris carminibus. Festi diei cena haec fuit: promulsidis loco sorbitio lycopersici² et elixa pectora pinguinorum.³ Deinde proposita est assa bubula, *plumpudding*,⁴ parvum artocreas, asparagus. Secutum est vinum Campanum, vinum Lusitanum, alcoholici liquores;⁵ ordo igitur ciborum prorsus festivus. Quinque horas tribuni

mensae assederant laeta subinde concinentes cantica. Inferioris subsellii viri circiter meridiem epulati sunt eodem fere ordine esculentorum, sed potio fuit cervisia et vinum frumenti, *whisky*. Neque his abesse visa est hilaritas.

« In hoc glaciato campo iuxta navem nostram tres sunt greges pinguinorum, omnino undequadranta, quos etiam in hac glacie victimum invenire necesse est. Hodie vesperi vidi larum quandam ex iis quibus « megalestris catarrhactes » nomen est, subsidentem in margine glaciati fragminis, ubi pinguini parabant quietem nocturnam. Subito incipiunt tumultuari neque est dubium, quin de inviso hospite interesse significant. Postremo conferta acie in hostem procedunt. Primus pinguinorum quem paucis passibus abasset, non ausus ad ipsum hostem accedere, pedem rettulit, et quamvis alii instarent, primus nemo eorum cum laro congredi voluit. Qui interim sedens in glacie dissimulabat pinguinorum conatus quidquam ad se pertinere. Sed quum illi se admovissent propius, in alterum nitentium latus volitare instituit. Qui statim conversi in hostem eodem usi genere pugnandi non ante cessarunt, quam larus ex eo se loco subduxit. Vere lepidum erat videre timidos expellendi conatus pinguinorum, festivum spectaculum, quod singulis motibus certae videbantur subesse affectiones animi quas facillimum erat ex humanis affectionibus interpretari.

¹ Alio loco de eo cultus Divini genere dicet ubrius.

² *Solanum lycopersicum* Linnaeus significat, quod verbo Hispanico vel Peruano *tomate* est.

³ Indulgebis mihi hoc nominis, praesertim quum videris inrepsisse in hodiernas linguas. Docti eas aves « spheniscos » nominant totamque familiam « spheniscidas ». Vivunt in maribus antarcticis et in terris illis maribus vicinis. Pernicissimae sunt ad natandum mergendumque; quam in rem digitis pedum eorum natura membranas natatorias addididit, quae apud Gallos *palnure* est.

⁴ Eius cibi nomen Latinum nec novi nec invenio.

⁵ Etiam hoc fateor « liquores alcoholicos » tentamen esse vocis, non vocem reddentem Gallorum et Germanorum: *liqueurs*.

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI, Ep. Porphyreon.,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. Iosephus FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS